

KOMMENTARER OG OVERSIGTER

OM INDKOMSTBESKATNINGENS AFSKRIVNINGSREGLER

I det følgende angives hovedtrækkene i de gældende afskrivningsregler i dansk skattelovgivning og disse reglers skatteetiske og økonomiske problematik. I forbindelse hermed stilles forslag til ændringer i afskrivningsreglerne. Endelig diskuteres deres egnethed som finanspolitisk instrument.

Oversigt over de vigtigste afskrivningsregler.

1. *Afskrivningsregler for driftsmidler, inventar m.v.* Hovedprincippet er, at afskrivning foretages med en af skatteyderen for det pågældende regnskabsår frit valgt procent fra 0 til 30 % på saldoværdien af samtlige rene driftsmidler m.v.¹ ved regnskabsårets slutning. Denne saldoværdi opgøres som saldoværdien ved regnskabsårets begyndelse minus afhændelsesværdien for de i årets løb afhændede driftsmidler m.v. plus anskaffelsesværdien for de i årets løb anskaffede driftsmidler m.v. Saldoværdien ved regnskabsårets slutning formindsket med det for regnskabsåret afskrevne beløb giver saldoværdien ved næste regnskabsårs begyndelse.

Efter den såkaldte »komplementerende regel« er der mulighed for at lade et enkelt driftsmiddel udgå af saldoværdien med dens nedskrevne værdi (driftsmidlets anskaffelsesværdi formindsket med de i anskaffelsesåret og efterfølgende år indtil afståelsesåret anvendte afskrivningsprocenter for den pågældende virksomheds driftsmidler og inventar), når det dokumenteres at afståelses- eller destruktionsværdien er mindre end den nedskrevne værdi. Differencen mellem afståelsesværdien og den nedskrevne værdi kan i så fald fratrækkes i indkomsten for det pågældende regnskabsår.

En negativ saldoværdi, der ikke udlignes ved suppleringskøb i indeværende eller følgende år, skal medtages i den skattepligtige indkomst.

Anskaffessummen for driftsmidler, hvis levealder må antages ikke at overstige tre år² eller hvis anskaffelsespris er under 800 kr., kan fradrages fuldtud ved indkomstopgørelsen for anskaffelsesåret. Sælges et driftsmiddel, der fuldt ud er fradraget i indkomsten, indgår hele salgssummen i den skattepligtige indkomst for salgsåret.

Afstås eller likvideres hele virksomheden, overføres forskellen mellem salgssummen og saldoværdien for driftsmidler og inventar til beskatning efter reglerne om særlig indkomstskat.³

2. *Afskrivningsregler for bygninger, installationer i udlejningsejendomme m.v.* Man skelner imellem almindelig og ekstra afskrivning.

1. Biler, der benyttes også privat, og andre såkaldt »blandede« driftsmidler afskrives særskilt.
2. Denne regel administreres ret håndfast. I praksis kræves, at maskiner i sig selv er fuldstændig værdiløse efter 3 års forløb også i andre virksomheder end den pågældende.
3. Skatten udgør 30 % af den særlige indkomst med fradrag af 1.000 kr. og er ikke fradragsberettiget i skatteårets indkomst. Efter en supplerende regel er der dog mulighed for at dele den særlige indkomst uden fradrag af 1.000 kr. i tre lige store dele, der tillægges den skattepligtige indkomst i det pågældende skatteår og de to følgende skatteår.

KOMMENTARER OG OVERSIGTER

OM INDKOMSTBESKATNINGENS AFSKRIVNINGSREGLER

I det følgende angives hovedtrækkene i de gældende afskrivningsregler i dansk skattelovgivning og disse reglers skatteetiske og økonomiske problematik. I forbindelse hermed stilles forslag til ændringer i afskrivningsreglerne. Endelig diskuteres deres egnethed som finanspolitisk instrument.

Oversigt over de vigtigste afskrivningsregler.

1. *Afskrivningsregler for driftsmidler, inventar m.v.* Hovedprincippet er, at afskrivning foretages med en af skatteyderen for det pågældende regnskabsår frit valgt procent fra 0 til 30 % på saldo værdien af samtlige rene driftsmidler m.v.¹ ved regnskabsårets slutning. Denne saldo værdi opgøres som saldo værdien ved regnskabsårets begyndelse minus afhændels værdien for de i årets løb afhændede driftsmidler m.v. plus anskaffels værdien for de i årets løb anskaffede driftsmidler m.v. Saldo værdien ved regnskabsårets slutning formindsket med det for regnskabsåret afskrevne beløb giver saldo værdien ved næste regnskabsårs begyndelse.

Efter den såkaldte »komplementerende regel« er der mulighed for at lade et enkelt driftsmiddel udgå af saldo værdien med dens nedskrevne værdi (driftsmidlets anskaffels værdi formindsket med de i anskaffelsåret og efterfølgende år indtil afståelsåret anvendte afskrivningsprocenter for den pågældende virksomheds driftsmidler og inventar), når det dokumenteres at afståels- eller destruktions værdien er mindre end den nedskrevne værdi. Differencen mellem afståels værdien og den nedskrevne værdi kan i så fald fratrækkes i indkomsten for det pågældende regnskabsår.

En negativ saldo værdi, der ikke udlignes ved suppleringskøb i indeværende eller følgende år, skal medtages i den skattepligtige indkomst.

Anskaffelsessummen for driftsmidler, hvis levealder må antages ikke at overstige tre år² eller hvis anskaffelspris er under 800 kr., kan fradrages fuldtud ved indkomstopgørelsen for anskaffelsåret. Sælges et driftsmiddel, der fuldt ud er fradraget i indkomsten, indgår hele salgssummen i den skattepligtige indkomst for salgsåret.

Afstås eller likvideres hele virksomheden, overføres forskellen mellem salgssummen og saldo værdien for driftsmidler og inventar til beskatning efter reglerne om særlig indkomstskat.³

2. *Afskrivningsregler for bygninger, installationer i udlejningsejendomme m.v.* Man skelner imellem almindelig og ekstra afskrivning.

1. Biler, der benyttes også privat, og andre såkaldt »blandede« driftsmidler afskrives særskilt.
2. Denne regel administreres ret håndfast. I praksis kræves, at maskiner i sig selv er fuldstændig værdiløse efter 3 års forløb også i andre virksomheder end den pågældende.
3. Skatten udgør 30 % af den særlige indkomst med fradrag af 1.000 kr. og er ikke fradragsberettiget i skatteårets indkomst. Efter en supplerende regel er der dog mulighed for at dele den særlige indkomst uden fradrag af 1.000 kr. i tre lige store dele, der tillægges den skattepligtige indkomst i det pågældende skatteår og de to følgende skatteår.

Almindelig afskrivning foretages på grundlag af anskaffelsessummen og bygningens eller installationens levetid.¹ Også for erhvervede ældre bygninger må anskaffelsessummen afskrives over restlevetiden (fastsat ud fra forholdene ved bygningernes opførelse), dog minimalt over 15 år. Er der kun foretaget almindelig afskrivning, er der ingen efterbeskatning af eventuelle realisationsfortjenester (salgssum ÷ nedskrevet beløb) på bygninger og installationer i sådanne.

Ekstra afskrivning kan foretages på de samme afskrivningsobjekter som almindelig afskrivning, dog bortset fra installationer i udlejningsejendomme m.v.² Der kan ikke ekstra-afskrives mere end 10 % af anskaffelsessummen pr. år eller mere end 40 % af anskaffelsessummen ialt. Ekstraafskrivning kan kun foretages de første 10 år efter bygningens og installationens anskaffelse.

En eventuel realisationsfortjeneste ved afhændelse af en bygning, hvorpå der er afskrevet ekstra eller anvendt investeringsfonds beskattes efter reglerne om særlig indkomstskat. Fortjenesten beregnes som forskellen mellem afhændelsessummen og den (almindeligt og ekstra) nedskrevne værdi. Der kan aldrig beskattes et større beløb end den samlede almindelige plus den ekstra afskrivning.

3. *Forlodsafskrivninger.* Afskrivningsloven tillader forskudsafskrivning på højst 15 % pr. år og højst 30 % ialt af den aftalte byggesum for kontraherede skibe, såfremt denne andrager mindst 200.000 kr., samt i visse tilfælde, hvor udbetalte forsikringssummer anvendes til genopførelse af beskadigede afskrivningsobjekter.

Der er endvidere mulighed for forskudsafskrivning på driftsmidler, bygninger og inventar, der er bestilt eller kontraheret til levering eller færdiggørelse inden for det førstkommande eller de fire følgende indkomstår. Forlodsafskrivning kan kun foretages for beløb over 1 million kr. og højst udgøre 15 % pr. år og 30 % af det overskydende beløb i alt.³

4. *Henlæggelser til investeringsfond.* Den vigtigste forlodsafskrivningsmulighed er indeholdt i investeringsfondsloven, der bestemmer, at enhver erhvervsdrivende kan henlægge indtil 20 % af årsoverskuddet (uden fradrag af skatter og renteudgifter og eksklusive rente- og udbytteindtægter) til en investeringsfond. Regnskabsførende skal deponere halvdelen af og ikke-regnskabsførende hele beløbet i anerkendte banker eller andre pengeinstitutioner. Henlæggelsen bliver holdt udenfor beskatningen i det pågældende år. Den skal tidligst efter eet år og senest inden 12 år anvendes til forlodsafskrivning på indkøb af driftsinventar, bygninger o.s.v., hvis ikke efterbeskatning – eventuelt med rentetillæg – og i særlige tilfælde med straf tillæg skal indtræde.

5. *Afskrivninger af goodwill o. lign.* Afskrivning på goodwill kan ifølge lov om særlig indkomstskat foretages med 15 % p.a. af erhvervelsessummen. Tidsbegrænsede rettigheder kan afskrives med lige store årlige beløb over et til rettighedernes varighed svarende åremål eller – såfremt rettighederne ikke er tidsbegrænsede – over en periode af 10 år.

1. Levetiden fastsættes af ligningsdirektoratet. Den varierer for tiden fra 10 år for olie-fyringsaggregater til 80 år for landbrugsbygninger.
2. Udlejningsejendomme kan ikke afskrives hverken almindeligt eller ekstra. Installationer i sådanne kan afskrives almindeligt.
3. Disse »millionafskrivninger« er ikke indeholdt i afskrivningsloven, men fremkommer ved tekstanmærkning i finansloven og har sin særlige historie, som her skal forbigås.

6. *Lagernedskrivning.* Ved opgørelse af den skattepligtige indtægt til brug ved skatteansættelsen for skatteåret 1966/67 kan handlende, fabrikanter og andre næringsdrivende samt selskaber og foreninger opgøre varelager m.v. efter følgende regler:¹

Ved opgørelsen kan for hver enkelt under varelageret hørende varegruppe frit vælges mellem dagspris eller fakturapris og i visse tilfælde »fremstillingspris« (85 % af salgsprisen). I de opgjorte beløb kan der foretages et nedslag på indtil 30 % (indtil 1966/67: 35 %). Disse nedslag kan også med visse begrænsninger foretages for varepartier indkøbt på bindende kontrakt.

I forbindelse med lagernedskrivningsreglerne må nævnes *opgørelsesreglerne for stambesætninger i landbruget*. Stambesætningen opgøres som antal dyr multipliceret med de såkaldte normalpriser. Disse normalpriser er efterhånden af politiske grunde kommet til at ligge på kun ca. 40 % af handelsværdierne. En landmand, der som *normalt* led i driften køber dyr, kan afskrive forskellen mellem købspris og normalpris i indtægten i købsåret. Til gengæld medregnes tilsvarende realisationsavance ved afhændelse af dyr fra stambesætningen ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst i salgsåret. Ved salg af hele ejendommen eller væsentlig og varig reduktion af besætningen er der derimod ingen sådan efterbeskatning.

Foruden de nævnte afskrivnings- og nedskrivningsregler har der i praksis udviklet sig særlige afskrivningsregler for ombygninger i lejede lokaler og for bygninger med hjemfaldsret og på enkelte andre områder.

Skatteetisk vurdering af afskrivningsreglerne.

En skatteetisk vurdering af afskrivningsreglerne kan bedst baseres på et almindeligt anerkendt lighedsprincip indenfor beskatningen: at personer med samme nettoindtægt skal betale samme skat. Det ville være rimeligt at anvende dette lighedsprincip på den faktiske nettoindkomst. Derved bliver alle ikke rent omkostningsbestemte fradrag medvirkende til at skabe ulighed i beskatningen² og ændre progressionsprincippet i skatteskalaerne.

Summariske afskrivningsregler er imidlertid netop også udfra et lighedsprincip blevet begrundet som en modforanstaltning imod en for stærk beskatning af svingende indkomster under en progressiv indkomstskat. Det må imidlertid understreges, at denne indkomstudjævningsmulighed igennem muligheden for tidsmæssig variation i afskrivningsprocenterne (formel indkomstudjævning) og i investeringerne (reel indkomstudjævning), *kun* omfatter ejere af erhvervsvirksomheder herunder aktieselskaber. Selvom der er en formodning for, at selvstændige erhvervsdrivendes indkomst som en residualbestemt størrelse er udsat for større svingninger end kontraktbestemte indkomster, gælder dette ikke generelt. Yderligere er mulighederne for at benytte afskrivningsreglerne som indkomstudjævnende instrument ikke til stede i lige stort omfang for alle erhvervsdrivende. Desuden er i vores skattelovgivning indbygget så mange andre muligheder for skatte- og indkomstudligning mellem forskellige indkomstår.

Det er alt i alt ikke urimeligt at vurdere afskrivningsreglerne og de deri indeholdte skattebegunstigelser udfra det anførte lighedsprincip: at samme års-

1. Disse regler indebærer en stærk forenkling i forhold til de tidligere regler, bl.a. ved afskaffelse af den såkaldte b-regel.
2. Således også de såkaldt »opsparingsfremmende« fradrag. Tilsvarende gælder forskellige muligheder for at »undlade« at medtage al relevant indkomst på selvangivelsen.

indkomst beregnet på basis af »økonomisk rigtige« afskrivninger skal betale samme skat. De »økonomisk rigtige« afskrivninger afhænger selvfølgelig af det skattemæssige indkomstbegreb man opererer med, herunder om afskrivningerne skal ske på genanskaffelsespris eller anskaffelsespris, om »capital-gains« ønskes beskattet og »capital-losses« undtaget for beskatning m.v. Problemet om de arter af skattebegunstigelser, der kan ligge i summariske afskrivningsregler, kan imidlertid belyses uafhængig af dette problem så længe en egentlig kvantificering ikke ønskes. Af denne grund og fordi det indenfor de givne rammer vil føre alt for vidt, skal en nærmere analyse af disse forhold udelades. Derimod er vanskeligheden ved udformningen af skattemæssige afskrivningsregler svarende til de »økonomisk rigtige« afskrivninger, (der nok ud fra vort indkomstbegreb egentlig burde ske f.eks. på genanskaffelsespris), en væsentlig grund til, at jeg i de senere forslag til ændringer i afskrivningsreglerne går ind for en bibeholdelse af relativt summariske afskrivningsregler og kun forsøger at begrænse de skattebegunstigelsesmuligheder, som de indeholder.

Det er hensigtsmæssigt at inddele skattebegunstigelserne i: 1. Manglende eller ineffektiv efterbeskatning af en eventuel realisationsfortjeneste på nedskrevne aktiver. 2. En (eventuelt permanent) rentegevinst på skatteudsættelse.

1. *Eksempler på skattebegunstigelser igennem en manglende eller for lille efterbeskatning af eventuelle realisationsfortjenester.* De vigtigste omgængelsesmuligheder ligger for det første i, at bygningers anskaffessum, også for ældre bygninger, kan afskrives almindeligt på basis af restlevetiden fastsat ud fra forholdene ved bygningens opførelse (dog minimalt 15 år) uden risiko for eventuel beskatning af realisationsfortjenester, og for det andet i en manglende realisationsbeskatning ved dødsfald. I det følgende skal angives nogle få eksempler på de transaktioner disse regler – eller snarere mangel på regler – kan give anledning til.

Ved omsætning af en virksomhed er der en mulighed for en omfordeling, der kan ændre afskrivningsgrundlaget og eventuelle realisationsgevinster til det for køber og sælger gunstigste forhold skattemæssigt. I mange tilfælde vil sælgeren have interesse i at få den størst mulige del af købesummen placeret på bygninger der kun afskrives almindeligt, for at undgå eventuel beskatning af realisationsgevinster. Ved omdannelse af personlige selskaber til aktieselskaber kan der også foretages en omfordeling af afskrivningsgrundlaget f.eks. ved overførsel af en større del af (den eventuelt opskrevne) formue til bygninger, der kun afskrives almindeligt. Ved indbyrdes handel med bygninger, hvorpå der kun afskrives almindeligt, mellem ejermæssigt forbundne aktieselskaber (moder- og datterselskaber) kan afskrivningsmulighederne forøges stærkt. Sådanne muligheder kan være et motiv til oprettelse af nye datteraktieselskaber.

De forbedringer og vedligeholdelser, der foretages f.eks. umiddelbart efter overtagelsen af bygninger, hvorpå der kan afskrives, udskilles i de fleste tilfælde ikke til særskilt afskrivning. Køber en mand en ældre landbrugsejendom, som han umiddelbart efter overtagelsen næsten retablerer ved ombygning og vedligeholdelse, kan han afskrive købssum for driftsbygninger + omkostningerne ved den nævnte ombygning over restlevetiden (minimalt 15 år) for driftsbygningerne, således som den beregnes ud fra bygningernes oprindelige opførselsår.¹ Hvis han igen sælger bygningen, slipper han dertil for realisationsbeskatning,

1. Betingelsen er blot, at grundmuren for de gamle bygninger bevares.

hvis han kun har foretaget almindelige afskrivninger på bygningerne. Den nye køber kan afskrive sin anskaffelsessum efter de samme principper. Er det oven i købet lykkedes at få egentlige bygningsforbedringer godkendt som vedligeholdelse – og det er som bekendt vanskeligt at trække en relevant skillelinie mellem forbedringer og vedligeholdelse – vil disse medføre en højere pris på bygningen og kan derfor igen afskrives af køberen.

På alle andre afskrivningsobjekter end bygninger, hvorpå der kun er afskrevet almindeligt, foreligger der almindeligvis en beskatning af eventuelle realisationsavancer ved omsætning eller likvidation af en hel virksomhed. Ved dødsfald kan afskrivningsgrundlaget derimod skrives op uden en sådan realisationsbeskatning. Således kan man forestille sig, at en virksomheds realkapitalapparat er afskrevet langt udover den økonomiske forringelse, og efter ejerens død igen bliver opskrevet til den virkelige værdi eller mere, på hvilken arvingerne igen kan afskrive. Det er evident, at der opnås ganske betydelige skattebegunstigelser, fordi det for »meget afskrevne« ikke efterbeskattes ved dødsfald.¹

Et andet eksempel på en skattebegunstigelse af samme type ligger i opgørelsesreglerne for besætninger i landbruget. Som anført foran kan landmænd, som led i en *normal* udvidelse af stambesætningen, indkøbe kreaturer til markedspris og straks nedskrive dem til normalpris. Ved eventuel senere salg af ejendommen eller realisation af hele besætningen som led i en driftsomlægning slipper de for en tilsvarende beskatning af en eventuel realisationsavance udover normalprisen. I praksis betyder dette formentlig, at en betydelig del af den igangværende koncentration af besætningsstørrelserne i landbruget »betales« af skattevæsenet.²

I en undersøgelse af afskrivningsreglernes skattemæssige konsekvenser må det være naturligt, at man først forsøger at indkredse de områder, hvor der på de angivne måder kan ske en direkte »udnyttelse« af afskrivnings- og nedskrivningsreglerne. Der kan anføres flere eksempler end de nævnte, der på den anden side er tilstrækkelige til at vise, hvad der tænkes på.

2. *Skattebegunstigelser igennem en permanent skatteudsættelse og/eller en rentegevinst på skatten.* Her har man i særlig grad hæftet sig ved, at for permanent ekspanderende virksomheder vil afskrivningsreglerne kunne indebære en permanent skattegevinst og for stationære virksomheder en rentegevinst. Denne fremstilling er for forenklet. Også en ren stationær virksomhed, hvis afskrivningsværdi (begyndelsessaldoværdien) ved ikrafttræden af de nye afskrivningsregler nogenlunde svarer til den totale kapitalværdi (til genanskaffelsespris), kan opnå en reel skattegevinst, der i princippet ikke behøver at være af en anden art end for en ekspanderende virksomhed. En virksomhed i tilbagegang vil altid før eller senere opnå, at de skattemæssige afskrivninger vil blive mindre end de »sande« afskrivninger, men selv en sådan virksomhed kan have en betydelig rentegevinst på en skatteudsættelse. En virksomhed, hvis kapitalapparat vokser lineært eller eksponentielt, vil kunne opnå en fra år til år konstant eller stadig stigende skatteudsættelse.

For virksomheder, der ved overgangen til de nye afskrivningsregler måtte starte med en lavere afskrivningsværdi af kapitalapparatet end dettes »sande«

1. Hele problemet omkring beskatning af personer, der varigt tager bopæl i udlandet, skal her forbigås.
2. Her ligger altså et af de eftertragtede »produktivitetsfremmende« tilskud til landbruget.

værdi, bliver konklusionen en anden.¹ For nystartede virksomheder kan der også i visse henseender opnås andre konklusioner.

For de eventuelle skattebegunstigelser, der kan ligge i de summariske saldoafskrivningsregler er følgende forhold de mest afgørende, når der ses på den enkelte virksomhed: 1) Saldoværdien ved begyndelsen af anvendelsen af de nye afskrivningsregler i forhold til afskrivningsobjekternes virkelige værdi. – 2) Virksomhedens ekspansionsgrad = stigningen i nyinvestering i afskrivningsobjekterne. – 3) Afskrivningsobjekternes gennemsnitlige økonomiske forældelsesperiode eventuelt under hensyntagen til tidsforløbet for den økonomiske forringelse. – 4) Indkomstudviklingen for den pågældende virksomhed. – 5) Marginalbeskatningens højde for forskellige indkomsthøjder.² – 6) Mulighederne for indkomstudjævning udover afskrivningsreglerne. Flere forhold (rentefod, selvfinansieringsgrad, prisudvikling etc.) kan tages med i eventuelle beregninger over afskrivningsreglernes betydning. Det er formentligt nødvendigt at arbejde med forenkede forudsætninger. I denne oversigtsartikel vil det føre alt for vidt at gå ind på nærmere beregninger over disse forhold.³

Økonomiske virkninger af afskrivningsreglerne.

Indenfor de givne rammer er det kun muligt at pege på problemerne, men ikke på nogen måde at uddybe og analysere disse.⁴

1. *Virkning på erhvervsallokering.* Særlige begunstigelser for selvstændige erhvervsdrivende f.eks. gunstige afskrivningsregler, muligheder for henlæggelse til investeringsfonds o. lign. medfører alt andet lige en tendens til større tilstrømning til denne gruppe. Denne tilstrømning trykker på længere sigt indkomsterne for selvstændige erhvervsdrivende. På længere sigt bliver problemet ved så-

1. Ved overgangen fra de gamle til de nye afskrivningsregler var der gode muligheder for at undgå realisationsbeskatning ved forskellige transaktioner med henblik på at opskrive afskrivningsgrundlaget bl.a. ved udskiftning af maskiner m.v. og ved nystiftelse af aktieselskaber.
2. Når man således kan beregne, at skattebegunstigelsen ved gunstige afskrivningsregler for en virksomhed, der vokser op og dør ud igen, kun er en rentegevinst på en skatteudsættelse, sker det under den helt uplausible forudsætning, at marginals-katten er lige så høj i stagnationsperioden som i ekspansionsperioden, selvom indkomsten for de fleste stagnerende virksomheder givetvis er meget lille og måske negativ.
3. Hele problemet omkring vækst, afskrivninger og effektiv skattebyrde er velegnet til matematisk analyse, hvad der ej heller er gået upåagtet hen. For dem, der interesserer sig for dette problem, kan eksempelvis henvises til: Robert Eisner: »Accelerated amortization, growth and net profits« *Quarterly Journal of Economics* 1952, E. D. Domar: »The case for accelerated depreciation« *Essays in the theory of economic growth*, Oxford 1957, P. Nørregaard Rasmussen: »En note om afskrivninger, skattepligtig indkomst og vækst«, *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1962, samt Lars Mathiessen: »Depreciation allowances, capital growth and the effective tax burden«, *The Swedish Journal of Economics* Vol. LXVII nr. 3 – September 1965.
4. På grund af den forskellige beskatning af aktieselskaber og personlige selskaber bliver skattebegunstigelserne almindeligvis mindre for aktieselskaber, virkningerne er derfor i visse henseender mindre omfattende. Det gælder dog ikke i alle tilfælde, idet aktieselskaber har store muligheder for at drage fordele af de muligheder, der ligger i en eventuel manglende realisationsbeskatning (jvf. foran).

danne skattebegunstigelser derfor mere et allokeringproblem end et skatteetisk problem.¹

Samtidig tilskynder gunstige afskrivningsregler til kombination af ren lønindtægt med en eller anden form for besiddelse af realkapital, hvorpå der kan afskrives. Eksempler er her byfolks køb af ejendomme, hustruindtægt af småbutikker o. lign.

2. *Virkning på faktorallokering.* Gunstige afskrivningsregler tilskynder anvendelsen af kapital sammenlignet med andre produktionsfaktorer: jord, arbejdskraft og foretagerindsats. Derved kan de stimulere en samfundsøkonomisk »overinvestering«. Den videre effekt heraf kan imidlertid helt eller delvis blive en højere rente og en mere restriktiv kreditpolitik. Er dette tilfældet begunstiges de likviditetsstærke d.v.s. de konsoliderede og selvfinansierende virksomheder – herunder måske ikke mindst de store aktieselskaber. De videre virkninger heraf på fordeling, produktivitet, vækstrate o.s.v. skal lades uomtalt.

3. *Virkningen på sammensætningen af realkapitalanlægget.* Gevinsten ved gunstige afskrivningsregler afhænger af forskellen mellem den faktisk anvendte afskrivningsprocent og den, der for den pågældende virksomhed svarer til kapitalapparatets økonomiske forældelse. Summariske afskrivningsregler vil derfor begunstige investeringer i afskrivningsobjekter med en længere levetid. Straksafskrivningsmuligheden for driftsmidler til en indkøbspris under 800,- kr. vil begunstige investering i sådanne objekter. De gældende afskrivningsregler favoriserer yderligere investeringer i objekter, hvor adgangen til afskrivning ikke modsvares af en tilsvarende beskatning af realisationsfortjeneste. Forbedringer og ombygninger på ældre bygninger kan afskrives almindeligt over restlevetiden (minimalt 15 år) for disse bygninger fastsat ud fra deres oprindelige opførelsesår, blot »grundmuren« i de gamle bygninger bibeholdes. I stedet for en nedrivning af ældre og opførelse af nye bygninger tilskyndes de erhvervsdrivende til, så godt det nu kan lade sig gøre, at ombygge og forbedre de gamle bygninger. I tilsvarende retning virker, at der ikke mere er mulighed for egentlige nedrivningsfradrag.

Disse eksempler viser, at de gældende afskrivningsregler i betydelig grad vil påvirke de erhvervsdrivendes allokering af afskrivningsobjekter – i hvor stort omfang kan kun en nærmere analyse vise.

4. *Virkningen på risikoindsatsvilligheden.* Gunstige afskrivningsregler vil medføre en større villighed til at foretage risikable investeringer. De indebærer en mulighed for straksafskrivning af konstaterede kapitaltab enten direkte inden for årets afskrivningsmuligheder eller via den komplementerende regel, uden at de indeholder en straksbeskatning af tilsvarende kapitalgevinster.² Denne virkning på risikoindsatsvilligheden af gunstige afskrivningsregler neutraliserer i visse til-

1. Virkningerne på erhvervsallokeringen af for gunstige afskrivningsregler må dog ikke bedømmes partielt. Det er således muligt, at gunstige afskrivningsregler, andre »subsidier« til selvstændig erhvervsvirksomhed og uddannelsestilskuddene omend ikke opvejer så dog modvirker hinanden.

2. Om denne betragtningsmåde, se f.eks. E. Domar og R. A. Musgrave: »Proportional Income Taxation and Risk-taking«, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. LVIII (May 1944). Det må for fuldstændighedens skyld angives, at denne teori kun er rigtig, hvis det her forudsættes, at risikoindsatsen er helt ukorreleret med den disponible indkomsts højde, og at man iøvrigt kan forudsætte en normalfordelt forventningsstruktur.

fælde blot den negative virkning af en progressiv indkomstbeskatning på incitamentet til at foretage risikable investeringer. På grund af skattefradragetsreglen har vi imidlertid for indkomster over ca. 100.000 kr. en nogenlunde konstant marginalbeskatning. Aktieselskabsskatten er også proportional. Igennem forøgelsen af risikoindsatsvilligheden øger afskrivningsreglerne investeringstilbøjeligheden ud over virkningen af selve det investeringstilskud, der iøvrigt kan ligge i disse.

5. *Virkingen på rationaliteten i investeringsvalget.* På grund af bl.a. skattefradragetsretten er marginals-katten det første år betydeligt højere end ligevægtsmarginals-katten. Dette forhold kan medvirke til en omfattende overvurdering af fordelene ved store afskrivningsmuligheder. Som følge af den anførte fejlvurdering af marginalbeskatningens højde kan derfor de eventuelle »fejl- og overinvesteringer«, som afskrivningsreglerne i sig selv giver anledning til, forøges betydeligt. Denne virkning gælder formentlig ikke aktieselskaber og store personlige virksomheder, medens den nok kan have et medansvar for f.eks. »overinvesteringer« i landbrugets traktor- og maskinpark.

6. *Virkingen på konjunkturforløbet.* Gunstige afskrivningsregler forstærker en i forvejen eksisterende tendens til investerings-»pres« i højkonjunktoren, hvor profitraten er høj og tilskyndelsen til skatteunddragelse på grund af den høje marginalbeskatning er stor. De vanskeliggør derved den almindelige stabiliseringspolitik. Det kan dertil tænkes, at gunstige afskrivningsregler formindsker virksomhedernes modstand imod autonome lønforhøjelser, hvilket yderligere kan vanskeliggøre stabiliserings- og betalingsbalancepolitikken.

Igennem indflydelsen på konjunkturforløbet får gunstige afskrivningsregler selvfølgelig videre virkninger på den økonomiske politik, kredit- og finanspolitikken o.s.v., der igen har virkninger på fordeling, allokering o.s.v.

Pladsen tillader ikke og det er heller ikke på indeværende tidspunkt frugtbart at forsøge at deducere videre økonomiske virkninger af afskrivningsreglerne; man må her afvente afskrivningsudvalgets redegørelse.

Forslag til ændrede afskrivningsregler.

Den løbende debat omkring indkomstbeskatningens afskrivningsregler har allerede foranlediget, at den minimale afskrivningsperiode for erhvervede ældre bygninger i efteråret 1965 er udvidet fra 10 til 15 år, og at der er indført en maksimumsgrænse på 35.000 kr. for den del af anskaffelsessummen for personautomobiler, der kan afskrives. I en kronik i *Berlingske Tidende* 11/11-1965 har professor Thøger Nielsen fremsat forslag til yderligere ændringer, nemlig for det første en regel om, at de erhvervsdrivendes indkomst aldrig kan ansættes lavere end deres privatforbrug, undtagen når deres netto-indtægt af virksomheden beregnet ud fra »mere korrekte« afskrivningsregler er mindre end privatforbruget, og for det andet en regel om, at underskud fra en indtægtskilde, f.eks. en landbrugsejendom, ikke skal kunne fratrækkes i anden indkomst.¹

1. Forslagene vil på ingen måde fjerne de anførte begunstigelser. En direkte forbrugsskat for visse selvstændige erhvervsdrivende er vanskelig at motivere og administrere og kan omgås. Et forbud mod at fratække underskud af f.eks. landbrugsvirksomhed i anden indtægt vil blot medføre, at de pågældende skatteydere placerer en større del af deres formue i landbrugsvirksomheden og ved at nedbringe gælden her sørger for at camouflere underskuddet på landbrugsvirksomheden som en nedgang i byindtægten.

De følgende forslag er ikke så pragmatiske, men dog baseret på en afvejning af et hensyn til ønsket om relativt enkle afskrivningsregler og ønsket om afskrivningsregler mere i overensstemmelse med det foran angivne skatteetiske lighedsprincip. En medvirkende årsag til, at jeg ikke i princippet foreslår en afskaffelse af de relativt summariske afskrivningsregler er også, at afskrivningerne ved den skattemæssige indkomstopgørelse sker på anskaffelses- og ikke på genanskaffelsespris. Selvom det sidste måske var det skatteetisk mest korrekte, er det i praksis så vanskeligt at udforme afskrivningsregler med afskrivninger på genanskaffelsespris, at relativt summariske og »rummelige« afskrivningsregler i stedet kan være at foretrække.

De fremsatte forslag må bedømmes under hensyntagen til, at man for øjeblikket kun har et utilstrækkeligt kendskab til afskrivningsreglernes virkninger og udnyttelse i praksis. Et større kendskab, f. eks. tilvejebragt igennem den af afskrivningsudvalget iværksatte undersøgelse, kan selvfølgelig også ændre min vurdering af disse forhold. Trods dette må det være af værdi at pege på områder, hvor afskrivningsreglerne rent skatteteknisk kan skærpes.

Forslag om en mere effektiv beskatning af realisationsavancer ved dødsfald, salg m.v. Der ses ikke større administrative, økonomiske eller tekniske vanskeligheder ved at indføre generelle regler om efterbeskatning af realisationsfortjenester ved salg, dødsfald, likvidation o.s.v. Der kan yderligere være grund til at knytte en eventuel realisationsbeskatning til virksomheden i højere grad end den skattepligtige fysiske eller juridiske person, således at ejerskifte eller anden ændring i ejerform, f.eks. dødsfald, der kræver værdiopgørelse af afskrivningsobjekterne, altid indebærer en beskatning af eventuelle realisationsgevinster konstateret igennem denne værdiopgørelse (f. eks. opskrivning af værdier ved registrering af dødsboer).¹

Forslag til ændring i de almindelige afskrivningsregler for bygninger, driftsmidler, inventar m.v. Relativt frie afskrivningsregler har betydelige fordele. Rent administrativt er de enklere end bundne afskrivninger, fordi de ikke kræver en skematisk og centraliseret bedømmelse af de enkelte afskrivningsobjekters økonomiske levetid. I det følgende skal derfor forudsættes, at man i størst udstrækning ønsker at bevare frie saldoafskrivninger og diskuteres, på hvilken måde man bedst kan mindske den skattebegunstigelse, disse kan indeholde og de videre virkninger heraf.

For bygningers vedkommende kunne afskrivningsobjekterne samles på en særlig »bygningssaldo«. Alle problemer vedrørende den tekniske levetid, ikke mindst, når bygningsforbedringer kommer ind i billedet, kunne derved undgås. Kombineres en overgang til saldoafskrivning (selvfølgelig med en lavere maksimal afskrivningsprocent end for driftsmidler) med en regel om, at realisationsavancer på bygninger beskattes og realisationstab fratrækkes indkomsten i det år, en bygning afhændes, skulle den skatteetiske og økonomiske ulempe ved de eksisterende bygningsafskrivningsregler være formindsket.² Der ses ingen grund til

1. Her kan henvises til amtligningsinspektør, cand. polit. V. Vinge Madsen: »Forslag til ændringer af regler om skattefrie afskrivninger . . . .«, *Danmarks Kommunale Efterretninger* nr. 47, 1962.
2. Det kan være spørgsmålet om den hidtidige skillelinje mellem bygninger, hvorpå der kan afskrives og f.eks. kontorbygninger, hvorpå der ikke kan afskrives, overhovedet er begrundet og holdbar. Her kan man på en rimelig måde afkompensere de foreslåede skærper af afskrivningsreglerne.

at begrænse denne realisationsbeskatning til maksimalt det faktisk afskrevne beløb. Man vil netop kunne sikre, at også »camouflerede« bygningsforbedringer foretaget over vedligeholdelseskontoen bliver efterbeskattet, ved også at medtage den del af salgssummen, der ligger over anskaffelsessummen under en sådan realisationsbeskatning.¹

For *driftsmidler og inventar* vil det være naturligt at finde frem til begrænsninger i de frie afskrivningsregler, der kan supplere den almindelige maksimumsprocent for de årligt tilladte afskrivninger. Den rentegevinst, der ligger i, at realisationsavancer ikke straks beskattes, men blot formindsker afskrivningsgrundlaget fremover, kunne man imødegå ved at forlange, at ved afhændelse af f.eks. en maskine skulle det (efter den foran anførte metode for den komplementerende regel) straks konstateres, om der foreligger et realisationstab, som kan fradrages i indkomsten eller en realisationsgevinst, som straks skal indkomstbeskattes. Dette vil komplicere afskrivningsreglernes administration noget og bl.a. kræve, at de erhvervsdrivende fører lister over anskaffelsestidspunkter og -beløb for de enkelte driftsmidler,² men dog stadig bevare de individuelle virksomheders frihed til indenfor den angivne maksimumsgrænse at foretage frie afskrivninger. Samtidig vil det skabe en symmetri i behandlingen af driftsmidler, der sælges med henholdsvis tab og gevinst.

Man kan eventuelt yderligere begrænse de frie afskrivningsregler derhen, at den maksimalt tilladte afskrivningsprocent i stedet for at gælde helt generelt på en eller anden måde differentieres på brancher og/eller virksomhedstyper. Eventuelt kunne man tænke sig en kombination af på brancher og/eller virksomhedstyper differentierede maksimale afskrivningsprocenter og en dispensationsmulighed fra disse for virksomheder, hvor det er evident, at den maksimale afskrivningsprocent er »for lille«.

Den fulde fradragsret for indkøb af *investeringsobjekter under 800,- kr.'s anskaffelsesværdi* kunne begrænses igennem en regel om, at al indkøb, der ikke medregnes til afskrivningsobjekterne, automatisk indgår i lageropførelsen på samme måde som andre rå- og hjælpemidler i virksomhederne. Herved ville man også undgå vanskelige grænsedragningsspørgsmål.³

En sådan bestemmelse vil selvfølgelig i mange tilfælde snarere forøge end formindske skattebegunstigelserne, hvis man bevarer de gældende gunstige lagernedskrivningsregler. Disse kan imidlertid afskaffes.

Forslag til ændrede lagernedskrivningsregler. De gældende lagernedskrivningsregler er i nogen grad en slags reminisens fra krigsårene. Virkningen af dem er, at de erhvervsdrivende ved ændringer i lagerstørrelsen på ganske bestemt dato kan udligne beskatningen og over en længere periode ekspandere deres lagerafskrivninger. Ekspanderende virksomheder, der har et stadigt ekspanderende lager, får, på samme måde som ved de almindelige afskrivningsregler, en mulighed for en rentegevinst eller en permanent skatteudsættelse.

Begrundelsen for disse lagernedskrivningsregler er faren for prisfald. Denne risiko er minimal i en periode, hvor prisstigninger og lagergevinster er det frem-

1. Dette vil i de færreste tilfælde være ensbetydende med en kapitalvindingsbeskatning, da en eventuel kapitalvinding som regel snarere end bygningerne vedrører jordværdierne.
2. Af kontrolmæssige grunde og for at undgå overvurdering af aktiverne kunne en sådan regel imidlertid også netop i anden henseende være nyttig.
3. For øjeblikket hører ølflasker under inventar og driftsmidler, medens vinflasker hører under rå- og hjælpematerialer.

herskende. Men selv om der for enkelte virksomheder skulle indtræde et sådant prisfald, vil tabet relativt hurtigt vise sig i indkomsten ved den eventuelle realisation af lageret. Det er derfor vanskeligt at se begrundelsen for at bevare disse nedskrivningsregler, specielt ikke, hvis man indfører en smidig adgang til at afskrive konstateret lagertab.¹ For *landbrugets besætninger* kan hele problemet omkring virkningen af den lave normalprisfastsættelse for stambesætningerne løses ved at lade disse indgå som almindelige lagre til handelspris.

Forslag til ændrede regler om forlodsafskrivninger og henlæggelser til investeringsfunds. Også reglerne om forlodsafskrivninger og henlæggelser til investeringsfunds bør tages op til nærmere overvejelse med henblik på en revision. Da muligheder for henlæggelse til investeringsfunds kun omfatter de eksisterende selvstændige erhvervsdrivende, men ikke medtager de lønmodtagere og andre, der senere etablerer sig som selvstændige, modvirker de den erhvervsmæssige mobilitet og strider vel også imod et vist lighedsprincip.² På grund af skibsfartens specielle konkurrencemæssige forhold kunne »millionafskrivningerne« måske bibeholdes. Forlodsafskrivningerne for skibe i øvrigt, der er motiveret bl.a. i et politisk krav fra fiskerierhvervet, rederier og småskibsfart kan derimod afskaffes. Forlodsafskrivninger gennem henlæggelser til investeringsfunds kan i princippet afskaffes, men eventuelt i særligt udprægede prisstigningsperioder med deraf følgende stærkt stigende priser på investeringsobjekter indføres med begrænset varighed som en modforanstaltning mod den manglende mulighed for afskrivninger på genanskaffelsespris.

De foreslåede begrænsninger i afskrivningsreglerne er først og fremmest motiveret i et ønske om at hindre transaktioner med direkte skatteunddragelsesformål, samt begrænse størrelsen af de begunstigelser, reglerne i øvrigt indebærer. De vil ikke hindre, at f. eks. ekspanderende virksomheder stadig vil kunne opnå en permanent skatteudsættelse, selvom det vil formindske størrelsen heraf. Men de indebærer i alle tilfælde, at såsnart den derigennem opnåede skattefri opsparring søges realiseret, f. eks. til forbrugsformål, vil der indtræde en efterbeskatning. Skatteetisk vil det betyde, at man kun beskatter den del af indtjeningen, der er til rådighed til helt personlig forbrug eller opsparring. Den opfattelse, at den opsparring der ikke direkte er til personlig rådighed til forbrug eller personlig opsparring ikke bør beskattes, ligger ikke så fjernt fra en almindelig skatteetik (jfr. Thøger Nielsens føromtalt forslag), selvom den skatteteoretisk kan være ret så vanskelig at begrunde.³

1. Ved en sådan ophævelse af adgangen til lagernedskrivninger må visse overgangsregler selvfølgelig sikre, at ingen i overgangstiden rammes urimeligt hårdt.
2. Formentlig for at imødekomme denne indvending indførtes i efteråret 1965 ved lov om indskud på etableringskonto en mulighed for, at lønmodtagere under 40 år kan indskyde indtil 20 % af deres nettolønudbetaling ÷ lønmodtagerfradrag på en sådan konto og undgå indkomstbeskatning heraf. Beløbet kan frigives, når den pågældende senere erhverver afskrivningsobjekter – f. eks. gennem køb af en landbrugsejendom – på mindst 30.000 kr. Ved frigivelsen er de første 5.000 kr. skattefri, og resten kan anvendes til forskudsafskrivning på de erhvervede afskrivningsobjekter.
3. Man kan indvende, at for aktieselskaber kan denne opsparring frigøres igennem kursstigninger på aktierne. Disse beskattes imidlertid enten direkte eller efter lov om særlig indkomstskat (for ½ af fortjenesten), når de realiseres senere end 2 år efter erhvervelsen. (Finansministeren har foreslået at medregne hele realisationsfortjenesten – forslag af 6/10 1965).

Anvendelse af variable afskrivningsregler som konjunktur- og finanspolitisk instrument.

Afskrivningsreglernes påvirkning af investeringstilbøjeligheden og dermed igen af konjunkturforløbet har rejst det spørgsmål, om det er muligt at anvende variable afskrivningsregler som et led i en konjunkturudlignende finanspolitik.

Den metode man i særlig grad har været inde på i diskussionen er en eventuel variation af den maksimalt tilladte afskrivningsprocent f.eks. således, at man i den aktuelle situation skulle sænke denne fra 30 til 20 %. Ved også at ramme de tidligere års investeringer virker denne metode skatteetisk vilkårlig. Yderligere kan den i det korte løb virke mod sin hensigt, på samme måde som den fra 1966/67 skete skærpelse af den maksimale lagernedskrivning fra 35 % til 30 % har stimuleret visse erhversdrivende til yderligere lagerekspansion for at opnå et »tilstrækkeligt« fradrag i indkomsten ved skatteopgørelsen. En anden mulighed er at indføre en regel om, at det sidste års investeringer kun kan afskrives med f.eks. en mindre procent i pågældende og eventuelt følgende år for først senere at gå ind i den almindelige afskrivningssaldo.

Såvidt jeg på nuværende tidspunkt kan skønne må den enkleste og mest effektive form være i stedet at indføre en investeringsafgift. En sådan investeringsafgift ville kunne anvendes som et led i en konjunkturudlignende politik. Den kan udmærket i nedgangstider gøres negativ, hvorved man vil kunne stimulere investeringerne i sådanne perioder. En yderligere fordel ved investeringsafgiften¹ fremfor variable afskrivningsregler forekommer det mig at være, at man derved i den almindelige skattepolitiske debat kan undgå en sammenblanding af spørgsmålet omkring den almindelige konjunkturpolitik og spørgsmålet om indkomstbeskatningsgrundlagets opgørelse, der er et skatteetisk problem.

Gunnar Thorlund Jepsen*

DEN TYSKE INFLATION 1918-1923

1. Den tyske inflation i årene fra den første verdenskrigs afslutning i november 1918 frem til pengesystemets sammenbrud sidst i 1923 er en af de mest fascinerende perioder i Europas økonomiske historie. Derfor er det forbavsende, at emnet ikke oftere er blevet behandlet i den økonomiske faglitteratur, såvel i Tyskland som andetsteds. I slutningen af 1920'erne og i 1930'erne fremkom der enkelte oversigtsværker, der søgte at analysere udviklingen ved hjælp af økonomisk-teoretiske begreber. Der er tydeligvis nu behov for en omvurdering af de tyske erfaringer fra 1919-23 på baggrund af den voldsomme udvikling, som er sket i den økonomiske teori i de seneste tredive år. Det er meget glædeligt, at to danske økonomer med den foreliggende bog har leveret et i formen kortfattet, men indholdsmæssigt vægtilt og veloplagt, bidrag til en sådan omvurdering².

Bogen har det hovedsigte at bringe bedre balance i vurderingen af den tyske

1. Investeringsafgiften som finanspolitisk instrument har spillet en stor rolle i den svenske debat om disse ting. I perioden 1962-53 havde man i Sverige forskellige former for investeringskatte.

* Lektor, amanuensis ved Aarhus Universitet, cand. oecón.

2. Karsten Laursen og Jørgen Pedersen: *The German Inflation 1918-1923*. Skrifter fra Aarhus Universitets økonomiske Institut Nr. 18. North-Holland Publishing Company, Amsterdam, 1964. 138 sider, pris 15.- fl.